

SIYASETÇİLER VE KAMU YÖNETİCİLERİ BAKIMINDAN TANINIRLIK: ISPARTA ÖRNEĞİ

Hakan Mehmet KİRİŞ*- Niran ÖZALP**- Ayşen PEKER***

Özet

Tanınırlık kavramı, siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanında ön plana çıkmaya başlayan bir kavramdır. Bu kavram genellikle parti liderlerinin tanınma ve beğeni düzeylerini ölçen çalışmalarla gündeme gelmektedir. Bununla birlikte yerel düzeyde tanınırlık kavramı, yerel temsil mekanizmalarının vatandaşla daha yakın bulunmasından dolayı önemlidir. Bu bakımdan bu araştırma, Isparta'da siyasetçi ve kamu yöneticilerinin tanınırlığını ölçmeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında ilin milletvekilleri, il valisi, kent merkezi belediye başkanı, il genel meclisi başkanı ile ünlü siyaset adamları yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tanınırlık, Isparta, Yerel Siyaset, Yerel Yönetim, Seçimler

REPUTATION FOR POLITICIANS AND GOVERNMENT EXECUTIVES: THE SAMPLE OF ISPARTA

Abstract

The concept of reputation is a notion that begins to gain importance in the fields of politics and public administration. This concept, generally, becomes a current issue due to the studies that are measuring the reputation levels of party leaders. Along with this, the concept of reputation at local level is more significant as local representation mechanisms are much closer to the public. In this regard, this study aims to measure the reputation of politicians and local government executives in Isparta. Within the scope of the study, members of the Parliament, governor of the province, city center mayor, president of provincial assembly and well-known politicians are included.

Key Words: Recognition, Isparta Province, Local Politics, Local Governance, Elections

Giriş

Kişisel tanınırlık başkalarının kişiden haberdar olup olmadıklarıyla, onun ismini veya görevini bilip bilmemeleriyle ilgili bir kavramdır. Pek çok özel sektör firmasının yanında siyaset adamları ve yöneticiler için de bu kavram önemli bir yere sahiptir. Tanınırlık, firmanın, siyasal partinin, liderin, siyasetçinin yahut da yeni yeni gündeme gelmeye başlamakla birlikte yöneticinin nasıl algılandığı, nasıl kavramsallaştırıldığı, bu algılamanın neye yönelttiği ve bu doğrultuda hangi kişi ve grupların hangi tutum ve davranışları geliştirdiği ile somutlaşan bir kavram olarak

öne çıkmaktadır.¹ Bu kapsamda, bir siyasetçi yahut yöneticinin mesleki kariyeri yanında kişisel yaşamı da dahil olmak üzere neredeyse her şey, onun tanınırlığına etki edebilir.²

İmaj ise, kişinin nasıl tanındığıyla ilgili bir kavramdır. Dincer'e göre; imaj, bir kişi ya da kurumun diğer kişi ve kurumların zihninde isteyerek ya da istemeyerek bıraktığı, personel, araç gereçler ve çevresi hakkındaki

¹<http://www.reputationmanagementfor.com/reputation-management-essentials/what-is-reputation.html>

²David Petterson, Petter Karlström, "Reputation as a Product: Politicians in Social Media", *The second International Conference on Reputation*, ICORE 2011.

*Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, ISPARTA.

e-posta: hakanmkiris@yahoo.com

**Araş. Gör. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Elemanı, ISPARTA.

e-posta : niran_ozalp@hotmail.com

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, ISPARTA.

e-posta: aysenpeker@yahoo.com

fikir, anlayış ve değerlerden oluşmaktadır.³ Bir kişinin kendisini dış dünyaya sunma biçiminin onun kişisel reklamını oluşturduğunu belirten Sampson'a göre, fiziksel özellikler, giysiler ve düzgün giyimle beliren *görünü*; tavırlar, poz, jestler, kullanılan alan ve seçilen konumla ortaya çıkan *beden dili*; göze çarparlık, ilerleme, deneyim ve özelliklerin oluşturduğu ün; konuşma, yazım, dinleme, düşünme ve sunumla oluşan *iletişim tarzı* ve son olarak karizma, özgüven, kendine inanma ve özsaygıyla ortaya çıkan *duruş* karmaşık olan ancak birbirine bağlı kişisel imajın öğeleridir.⁴ Dolayısıyla, tanınırlık, başarılı görülüp görülmemeye gibi, detaylandırıldığında imajı oluşturan niteliklere ulaşılabileceği düşünülebilir. Başarı, bu kapsamda araştırmada konu edilen göstergelerden biri olarak kullanılmıştır.

Bu araştırma, genel olarak Isparta'da siyasetçi ve kamu yöneticilerinin tanınırlık düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu kişilerin tanınıp tanınmadığı konusu, onların başarılı bulunup bulunmamasıyla da ilişkili olarak, nasıl tanındıkları sorusunu beraberinde getirmektedir. Araştırma kapsamındaki siyaset adamları, 12 Haziran 2011 seçimleriyle göreve gelen Isparta Milletvekilleri iken, mülki ve yerel yöneticiler ise, Isparta Valisi, Isparta Belediye Başkanı ve Isparta İl Genel Meclisi Başkanıdır. Yine araştırma kapsamında görüşülenlere, mevcut belediye başkanı ve milletvekilleri dışında kendilerini temsil etmesini istedikleri başkaca isimler olup olmadığı sorulmuştur. Bununla da, Isparta'da tanınan ve öne çıkan diğer isimler belirlenmeye çalışılmıştır.

1. Siyasette ve Yönetimde Tanınırlık Kavramı

Günümüzde siyaset, kamuoyunun beklentilerini öne alan, özellikle seçimlere yakın zamanlarda seçmen yönelimlerine yoğunlaşarak yürütülen bir faaliyet haline gelmiştir. Bu doğrultuda siyasal partileri ve siyaset adamlarını besleyen pek çok kaynak bulunmaktadır. Bu kaynaklar arasında kamuoyu araştırma şirketlerinin yürüttüğü araştırmalar, medya takip şirketlerinin raporları ve sosyal medya araçları önde gelmektedir.

³Müjde Ker Dincer, *İş Yaşamında ve Özel Yaşamda Kişisel İmaj*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1998, s.2.

⁴Eleri Sampson, *İmaj Faktörü*, (Çev. Hakan İlgün), Rota Yayıncılık, İstanbul, 1995, s.20-21.

Dolayısıyla, tanınırlık, siyasal iletişim alanında ele alınan önemli kavramlardan biri olmak durumundadır.

Diğer taraftan, insanları ve kurumları yönetmek; kişisel tarz, profesyonellik ve karizmayla ilgili bir faaliyettir. Bu bağlamda yöneticiler ve siyasal temsil mekanizmalarına aday olanlar; kişisel tarzlarını, temsil ettiklerini meslektaşlarına, müşterilerine, seçmenlerine ve rakiplerine iletme gereği duymaktadırlar.⁵ Bu durum karşı tarafın imajı nasıl algıladığıyla birlikte şekil ve içerik kazanmakta ve tanınırlık düzeyini belirlemektedir.

Bir siyaset adamı bakımından tanınırlık önemliken kamu yönetiminin vatandaş odaklı dönüşümüyle birlikte kamu yöneticisi bakımından da giderek önem kazanmaktadır. Vatandaşların seçmen olarak kendilerini kimlerin yönettiği ve yönlendirdiği konusunda bilgilenebilmek istedikleri ve bunun da özellikle yerel siyaset ortamında öncelik kazandığı düşünüldüğünde yerelde etkili olan isimlerin tanınırlığı kendiliğinden önem kazanmaktadır. Bu aynı zamanda yerel demokrasinin de bir gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır.

Değişik dönemlerde siyasal liderlerin beğenilme düzeyini gösteren pek çok ve alışıldık kamuoyu araştırmasına rastlamak mümkündür. Parti liderlerinin dışında istisnai bir örnek olarak Andy-ar Araştırma Merkezi'nin yürüttüğü *Siyasi Gündem Araştırması*'nda en beğenilen bakanların sorulduğu görülmektedir.⁶ Bu makale kapsamında verilerine zaman zaman başvuru yapılan araştırma ise, milletvekillerinin seçim bölgelerindeki tanınırlık düzeyini ele almasıyla özgün bir konuma sahiptir.⁷

Diğer yandan, belediye başkanlığı seçimleri siyasal parti kadar adayın da etkin olduğu bir seçim olduğundan belediye başkanları

⁵Sampson, s.8.

⁶Andy-ar Sosyal Araştırmalar Merkezi, *Türkiye Siyasi Gündem Araştırması Ağustos 2012*, <http://andy-ar.com/wp-content/uploads/2012/08/T%C3%BCrkiye-siyasi-g%C3%BCndem-agustos2012.pdf>

⁷ Bkz. Ayşen Peker, "Isparta'da Halkın Yönetici ve Siyasetçileri Tanıma Düzeyi Araştırması", Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, *Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları*, Politika Tasarım Grubu Yayını, Isparta 2010.

ve başkan adayları için tanınırlığın özel bir önemi vardır. Konsensus Araştırma Şirketi'nin yürütmüş olduğu araştırmada, belediye başkanlarının tanınırlığı ölçülmüştür. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül, %34,8'lik oranla en tanınan belediye başkanı olarak görülmektedir. Partisinden ihraç edilen Sarıgül'ün tanınırlığı, adayın belediye başkanlığı seçimindeki etkinliğini gösteren bir örnek olarak okunabilir.⁸ Tanınırlığın bir boyutu da, performansın ve çalışmaların başarılı bulunmasıdır.⁹ Andy-ar Araştırma Merkezi'nin yürüttüğü *Yerel Yönetimler Performans Araştırması*'nda ilçe, il ve büyükşehir düzeyinde en başarılı bulunan belediye başkanları belirlenmiştir.¹⁰

Kamu yönetiminde fazlaca rağbet edilen bir kavram olmamakla birlikte, kamu yönetiminin giderek kamuya yaklaşan ve kamunun katılımına açık hale gelen yönelimleri itibarıyla tanınırlık kavramının önem kazanacağı öngörülebilir. Bu konuda istisnai bazı örnekler vermek mümkündür. Son dönemde yetki ve kaynakları artan il özel idarelerinin bu yönde çalışmaları olduğu göze çarpmaktadır. Bu örneklerden biri olan İzmir İl Özel İdaresi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile birlikte yürüttüğü İzmir İl Özel İdaresi Bilinirlik Anketi sonucunda hazırlanan rapor ile tanınırlığını arttırıp hizmetlerinden haberdar etmeyi amaçlayan il geneline yönelik bir eylem planı hazırlamıştır.¹¹

Tanınilık araştırmalarını sık kullanan kurumlardan biri de üniversitelerdir. Yükseköğretimde artan rekabet ve özellikle de kurumsal kimliklerini oluşturma sürecinde olanlar başta olmak üzere, üniversiteler

⁸ Konsensus Araştırma ve Danışmanlık, *Belediye Başkanlarının Tanınırlığı*, <http://www.konsensus.com.tr/news/418/belediye-baskanlarinin-taninirligi.html>

⁹ Bunun için Bkz. *Milletvekilleri TBMM Performans Raporu*, TBMM İzleme Grubu, DP Yayını, <http://www.dp.org.tr/TR/dosya/1-403/h/milletvekilleri-tbmm-performans-raporu.pdf>

¹⁰ Bkz. Andy-ar Sosyal Araştırmalar Merkezi, *Yerel Yönetimler Performans Araştırması*, Nisan 2012, <http://andy-ar.com/wp-content/uploads/2012/05/YEREL-Y%C3%96NET%C4%B0M-PERFORMANS-N%C4%B0SAN-2012.pdf>

¹¹ İzmir İl Özel İdaresi Faaliyet Raporu 2010, s.204, http://www.izmirozelidare.gov.tr/dsy/uftpr/raporlar/2010_FR.pdf

gerek uluslararası gerekse de ulusal düzeyde tanınırlıklarını arttırmak istemektedirler. Bunlardan biri olan Akdeniz Üniversitesi'nin yürüttüğü *Kurumsal Tanınırlık Araştırması*'nın sonuçlarından elde edilen veriler, Antalya kamuoyuna üniversiteyi daha fazla tanıtmaya yollarının belirlendiği hedefleri stratejik plana yerleştirmiştir.¹²

2. Isparta'daki Siyaset ve Yönetim Adamları Hakkında

Bu bölümde Isparta'da araştırma konusu olan siyasetçi ve yöneticiler, bu makalenin konusu kapsamında olacak şekilde ele alınıp kısaca tanıtılmıştır. Isparta siyaseti pek çoklarının bildiği üzere uzun yıllar Süleyman Demirel ile birlikte anılmıştır. Demirel, 1960'lı yıllardan başlayarak Cumhurbaşkanlığı görevini bıraktığı 2000 yılına kadar Isparta'nın en etkili siyasal figürü olmuştur. Bununla birlikte, 1993 yılında fiilen aktif siyasal rekabette çekilmiş olması, Isparta'da *Post-Demirel Dönemi*¹³ olarak adlandırılan yeni bir dönemi beraberinde getirmiştir.

Yeni dönemde Isparta'da siyasal partiler ve siyasetçiler arasında rekabet artmış, 1990'lı yıllarda partiler arasında dağılan seçmen yönelimleri giderek Türkiye geneli ile benzeşen bir görünüm ortaya çıkarmıştır. Söz konusu bu yeni dönemde, lider desteklemeye alışkın olan geleneksel eğilimlerin ve uzun dönemli liderinin aktif siyasal yaşamdan çekilmesiyle Türkiye siyasetiyle giderek örtüşen bir görünüme sahip olan Isparta'daki seçmen yönelimlerinin ortasında kalan bir siyasal figür olarak Erkan Mumcu'nun siyasal kariyeri dikkate değerdir. *Isparta'nın kısa dönem lider adayı* olarak bakanlık, partisinde ikinci adamlık, tekrar bakanlık ve genel başkanlık yapan Erkan Mumcu, çeşitli gelişmelerin ardından 2008'de de aktif siyasal yaşamdan çekilmiştir.¹⁴

¹² Akdeniz Üniversitesi Stratejik Planı 2009 – 2012, <http://www.akdeniz.edu.tr/2009.pdf>

¹³ Tabir için bkz. Hakan M. Kiriş ve Hande Özdamar, "Post-Demirel Dönemde Isparta Özeli Üzerine Bir Değerlendirme", *Siyasi İlimler Türk Derneği VI. Lisansüstü Konferansı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1 Kasım 2008.

¹⁴ Hakan M. Kiriş, "Isparta'nın Kısa Dönem Lider Adayı Erkan Mumcu", Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, *Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları, Politika Tasarım Grubu Yayını*, Isparta 2010.

2010 yılında yapılan *Isparta'da Halkın Yönetici ve Siyasetçileri Tanıma Düzeyi Araştırması*'nin sonuçlarına göre, Süleyman Demirel ve Erkan Mumcu, aktif siyasal yaşamdan çekilmelerinin ardından da Isparta'da en tanınmış siyasetçiler olmayı sürdürmektedirler. Bu araştırmada görüşülenlerin %54'ü Isparta'daki en tanınmış siyasetçi olarak Süleyman Demirel'i gösterirken; %22'si de Erkan Mumcu yanıtını vermişlerdir.¹⁵

12 Haziran 2011 seçimleriyle göreve başlayan 24. Dönem TBMM'nde Isparta dört milletvekiliyle temsil edilmektedir. Bu araştırmanın kapsamındaki söz konusu dört milletvekili, Isparta kamuoyunun yabancı olmadığı isimlerdir. Bunlar arasında 22 Temmuz 2007 seçimleriyle birlikte Isparta Milletvekili sıfatını kazanan Süreyya Sadi Bilgiç ve Süleyman Nevzat Korkmaz, 2011'de partileri olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ve Milliyetçi Hareket Partisi'nden (MHP) yeniden milletvekili seçilmişlerdir. Süreyya Sadi Bilgiç aynı zamanda Isparta siyasetinde tanınır bir aileden gelmektedir. Bilgiç'in amcası Sait Bilgiç ve babası Sadettin Bilgiç Türkiye siyasetinde de bilinen isimlerdir. 2011 seçimlerinde AK Parti'den seçilen bir diğer isim olan Recep Özel ise, bu partinin Isparta'daki kurucu il başkanıdır ve ilk kez 3 Kasım 2002 seçimlerinde Isparta'dan milletvekili olarak seçilmiştir. 2007 seçimlerinde yer almayan Özel, 2011 seçimleriyle birlikte ikinci kez milletvekili seçilmiştir. Recep Özel aynı zamanda milletvekilliği öncesinde bilfiil Isparta'da yaşamış ve çalışmış olan tek milletvekilidir. Isparta'da 2011 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nden (CHP) seçilen Ali Haydar Öner, seçimlerin hemen öncesinde Kırklareli'ne tayin olunan Isparta valisidir. İki yıl süreyle Isparta Valiliği görevinde bulunan Öner, Isparta kamuoyunun sempati duyduğu bir isim olarak CHP tarafından milletvekili listesinin ilk sırasına konmuştur. Süleyman Nevzat Korkmaz da mülki idare kökenli bir siyaset adamıdır. Ali Haydar Öner dışında diğer milletvekilleri Ispartalı'dır.

Isparta'da mülki ve yerel yöneticiler de yine

¹⁵ Ayşen Peker, "Isparta'da Halkın Yönetici ve Siyasetçileri Tanıma Düzeyi Araştırması", Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, *Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları*, Politika Tasarım Grubu Yayını, Isparta 2010.

bu araştırmanın kapsamı dâhilinde kısaca tanıtılabilir. Isparta Valiliği görevini 2010 baharından bu yana sürdürmekte olan Memduh Oğuz, ilin en büyük mülki amiri olarak Isparta kamuoyunun yabancı olmadığı bir isimdir. Isparta'da ve çevre illerde faaliyet gösteren bir yüksek mimar olan Yusuf Ziya Günaydın ilk kez 1999 yerel seçimlerinde Isparta Belediye Başkanlığı'na seçilmiş, 2004 yerel seçimlerini kaybettikten sonra yeniden aday olduğu 2009 yerel seçimlerinde tekrar belediye başkanlığına gelmiştir. Avukat olan Osman Zabun ise, Ekim 2011'den bu yana Isparta İl Genel Meclisi Başkanlığı görevini yürütmektedir.

3. Araştırmanın Verileri

Araştırma 2012 yılı Ekim ayında Isparta kentinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamında hazırlanan anket formları toplam 402 kişiyle görüşülerek doldurulmuştur. Araştırma, Isparta'da bulunan kırk dört mahalle arasından nüfus ve konum kriterine göre belirlenen dokuz mahallede (*İstiklal, Piri Mehmet, Halikent, Mavikent, Davraz, Karaağaç, Yedişehitler, Anadolu ve Modernler Mahalleri*) rastlantısal örneklem belirleme yoluyla yürütülmüştür.

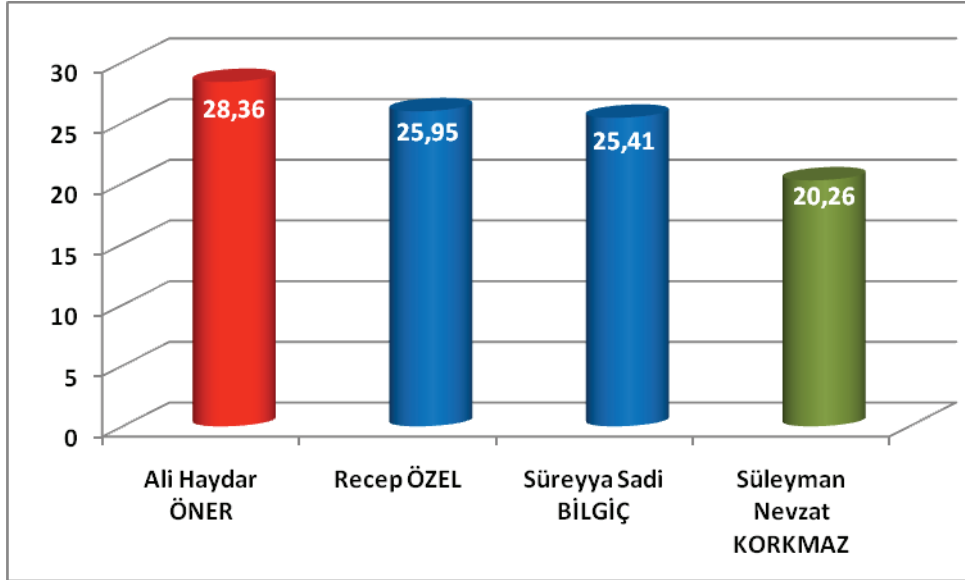
Görüşülenlerin %63'ünü erkek, %36'sını kadın kent sakinleri oluşturmaktadır. Görüşülenlerin %26,4'ü 18 – 25 yaş aralığında, %29,8'i 26 – 35 yaş aralığında, %20,2'si 36 – 45 yaş aralığında, %11,9'u 46 – 55 yaş aralığında ve %11,7'si de 55 yaş üzerinde yer almaktadır. Görüşülenlerin %9,9'u memur, %42,1'i esnaf¹⁶, %18,7'si öğrenci, %6,2'si ev hanımı, %11,2'si emekli, %3,1'i mimar, mühendis, eczacı gibi serbest nitelikli işlerde çalışan, %4,7'si işçi ve %4,2 de diğer işlerde çalışanlardan oluşmaktadır.

¹⁶ Esnaflar, kentin siyasal atmosferini en iyi yansıtan meslek gruplarının başında gelmektedir. Bu kapsamda esnafın bir kentte iki yönlü bir rol üstlendiği söylenebilir. Bunlardan birincisi, siyaseti ve kent gündemini sıkı sıkıya izlemek onun mesleki çıkarları açısından önemlidir ve bunun için siyaset adamlarını ve yöneticileri hem tanıyıp hem de icraat ve söylemlerini takip eder; diğer yandan vatandaşa bu izlenimleri yansıtan ve vatandaştan da geri bildirim alan bir tür arayüz görevini kendiliğinden üstlenir. Bu bakımdan esnafın araştırmada belli bir yere sahip olmasına dikkat edilmiştir.

3.1. Isparta'da 24. Dönem Milletvekillerinin Tanınırlık Düzeyi

Isparta Milletvekilleri arasında en fazla tanınanı %28,36'lık oranla CHP'li Ali Haydar Öner'dir. Öner aynı zamanda Isparta eski valisi olduğundan kamuoyu tarafından bilinen bir

isimdir. Öner'in Isparta'dan milletvekili adayı olarak gösterilmesinin başlıca nedenlerinden biri de kamuoyundaki bu tanınırlık oranının yüksek olmasına bağlanmıştır. 2010 araştırmasında henüz Isparta Valiliği görevini yürüten Öner'in valilikteki tanınma oranı %60 seviyesindedir.

Şekil 1. Isparta Milletvekillerinin Tanınırlık Düzeyi

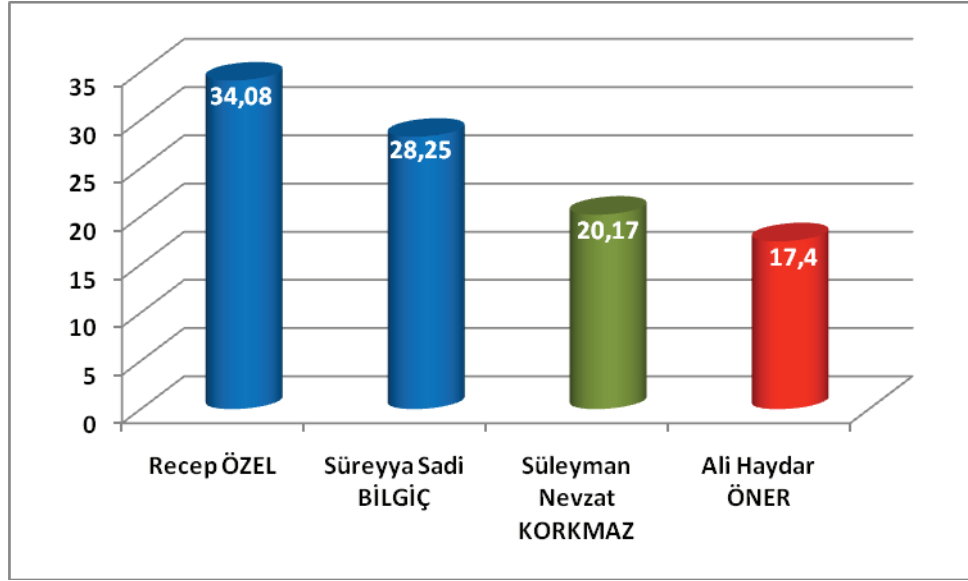
Öner'in ardından birbirine yakın oranlarla iktidar partisi milletvekilleri olan Recep Özel %25,95 ve Süreyya Sadi Bilgiç %25,41'lik oranlarla yer almaktadırlar. Araştırma kapsamında iktidar partisinin iki milletvekilini birlikte tanıyıp belirtenlerin oranı oldukça fazla olmuştur. 2010 araştırmasında %18,3'lük tanınma oranıyla diğer milletvekillerine göre gerilerde yer alan Bilgiç'in tanınırlık oranının bu araştırmada arttığı görülmektedir. Bu durum, Bilgiç'in ikinci temsil döneminde olmasına bağlanabilir.

2010 Araştırmasında en tanınan milletvekili olan Süleyman Nevzat Korkmaz, oran olarak %23,3'ten %20,26'ya gerilemekle birlikte, bu araştırmada diğer milletvekillerine göre en az tanınan milletvekili olarak tespit edilmiştir. Bu durum, diğer muhalefet partisi milletvekili olan Ali Haydar Öner'in daha baskın bir görünüme sahip olmasıyla ilgili olabilir. Zira,

2010 araştırmasında Korkmaz'la birlikte o dönemin diğer bir muhalefet partisi milletvekili olan Mevlüt Çoşkun'er'in tanınırlık düzeyi %16,8'de kalırken; 2012 araştırmasında Isparta eski valisi de olan Öner'in tanınırlığı, diğer milletvekilleriyle birlikte Korkmaz'ı da geride bırakmıştır. Korkmaz, 2010'daki tanınırlık oranının biraz gerisinde görünmekle birlikte 2012'de diğer milletvekillerinin daha tanınır olması sonucunda en az tanınan milletvekili haline gelmiştir.

3.2. Isparta'da En Başarılı Bulunan Milletvekili

Isparta'da en başarılı bulunan milletvekilleri iktidar partisinin milletvekilleridir. Bunlardan Recep Özel, %34,08 oranında, Süreyya Sadi Bilgiç ise %28,25 oranında başarılı bulunmaktadır. Isparta'da bu milletvekillerinin başarılı bulunmasının öncelikli nedenlerinden biri, iktidar partisinden seçilmelerinden dolayı daha icracı görülmeleridir.

Şekil 2. Isparta'da Milletvekillerinin Başarı Düzeyi

Muhalefet partisi milletvekillerinin başarılı bulunma oranları, iktidar partisi milletvekillerine göre daha düşük düzeydedir. Süleyman Nevzat Korkmaz'ın başarılı bulunma oranı onun tanınma oranıyla aynı paralelde seyrederken Ali Haydar Öner, en tanınan milletvekili olmasına rağmen en az başarılı bulunan milletvekili olarak görülmektedir. Bunun nedeni Öner'in siyasetle ilgisi düşük olan kesimler tarafından da tanınırken, bu kesimlerin milletvekillerinin başarılı olup olmadığı konusunda fikir sahibi olmamasıdır. Diğer bir deyişle Öner, yakın zamanda Isparta Valiliği yapmış bir isim olarak Isparta kamuoyunda siyasetle ilgisi düşük olan kesimler tarafından da tanınan bir şahsiyettir. Buna karşın siyasetle ilgisi olan kesimlerin ağırlıklı olarak yanıtladığı milletvekillerinin başarılı bulunup bulunmadığı sorusunda Öner, her biri ikinci dönem milletvekilliği yapan diğer Isparta milletvekillerinin gerisinde kalmaktadır.

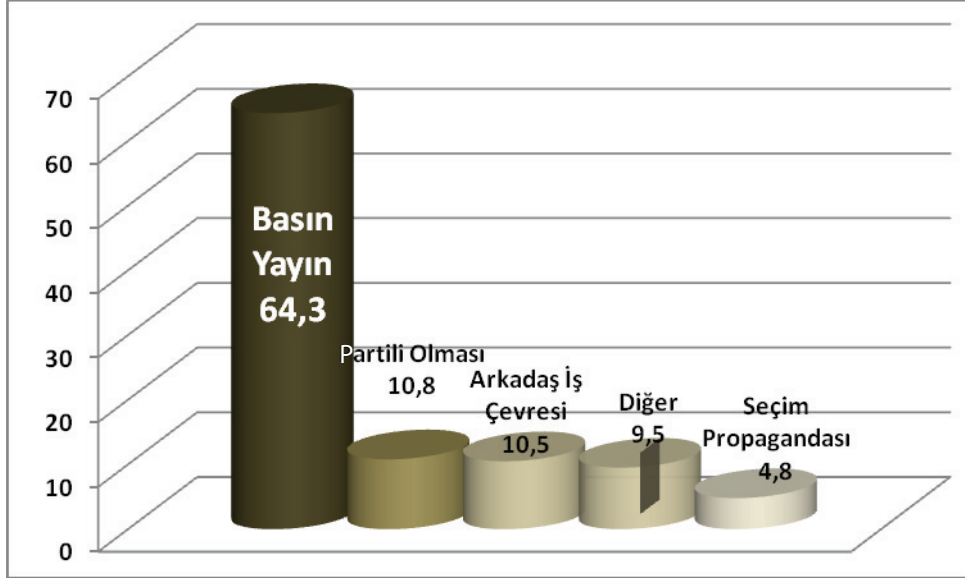
Görüşülenler arasında sosyoekonomik kökenine göre milletvekillerini başarılı bulma ilişkisinin anlamlı olduğu sonuçlar bulunmaktadır. Bunlardan mesleğe göre; memurlar, memur kökenli olan Süleyman Nevzat Korkmaz'ı (%22,5 oranında) ; esnaf, Isparta'da serbest avukatlık yapmış olan Recep Özel'i (%24,9 oranında); öğrenciler ise, Isparta eski valisi Ali Haydar Öner'i (%16,7 oranında) diğer milletvekillerine göre belirgin bir biçimde daha başarılı bulmaktadırlar. Görüşülenlere

cinsiyet göstergesi çerçevesinde bakıldığında iki milletvekilinin diğerlerine göre daha belirgin bir duruma geldiği görülmektedir. Buna göre; Recep Özel'i başarılı bulanlar arasında erkekler kadınlara oranla daha baskın bir görünümdeyken; Ali Haydar Öner'i başarılı bulanlar arasında erkek – kadın görüşülenler en dengeli dağılıma sahiptir. Özel, %75,5 oranında erkeklerden destek alırken Öner'i başarılı bulanların %51,4'ü erkek, %48,6'sı kadın görüşülenlerden oluşmaktadır.

3.3. Isparta'da Milletvekilleri Tanındığı Kaynak

Isparta'da milletvekillerinin en fazla tanındığı kaynak, ağırlıklı olarak basın yayın organlarıdır. Isparta'da yayın yapan bir yerel televizyon, on üç yerel gazete ve pek çok internet haber sitesi bulunmaktadır. Ayrıca bölgesel ve ulusal yayın yapan televizyon kanallarının Isparta yayınlarını ve ulusal gazetelerin bölge eklerini bu kapsama dâhil olarak düşünmek gerekir. Bunlar seçim ve propaganda dönemleri başta olmak üzere, kentteki başlıca siyasal ve yönetsel haber alma kaynakları olarak işlev görmektedirler. Araştırma kapsamında da basın yayın organlarının %64,3 gibi ağırlıklı bir oranla milletvekillerinin tanınma kaynağı olması bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Basın yayın organları dışında görüşülen kişinin partili olması ya da parti faaliyetlerine katılması %10,8 oranında milletvekillerini

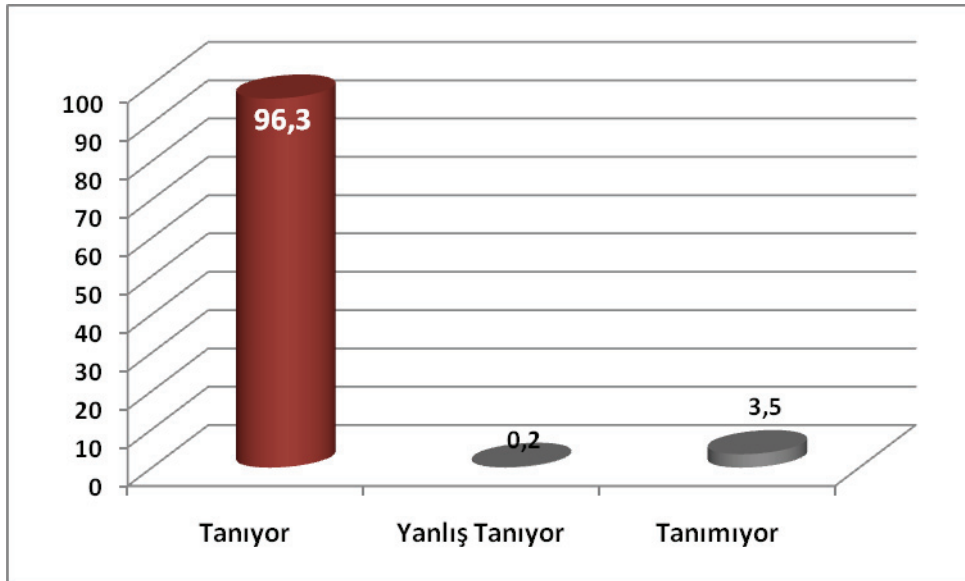
Şekil 3. Milletvekillerinin Tanınma Kaynakları

tanınmasına elverişli, %10,5 oranında siyasal gelişmelerin, icraat ve söylemlerin arkadaş ve iş çevresinde konuşulup tartışılması diğer önemli bir etken olmuştur.

Diğer seçeneği içinde yer alan yanıtlar arasında hemşehrilik bağının olması, daha önceden tanışıklığın olması, milletvekillerinden bazılarının Isparta'da sık aralıklarla bulunması, eski vali olması gibi nedenler bulunmaktadır. Son olarak seçim propagandası ise, %4,8 oranında yer almaktadır.

3.4. Isparta Belediye Başkanının Tanınırlık Düzeyi

Isparta Belediye Başkanı çok yüksek bir oranda tanınmaktadır. Bu yüksek tanınma oranı 2010 araştırmasıyla da paralel seyretmektedir. 2010 araştırmasında %94,2 olan belediye başkanının tanınma oranı bu araştırmada %96,3 olmuştur. Belediye başkanı, kentsel hizmetlerin yürütülmesi konusunda en etkin kişi olarak görülmektedir. Yine belediye başkanlığı seçimleri, aday profilinin etkili olduğu bir süreci beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla belediye başkanı, kentin yerel siyasetinde en tanınan isimlerin başında gelmektedir.

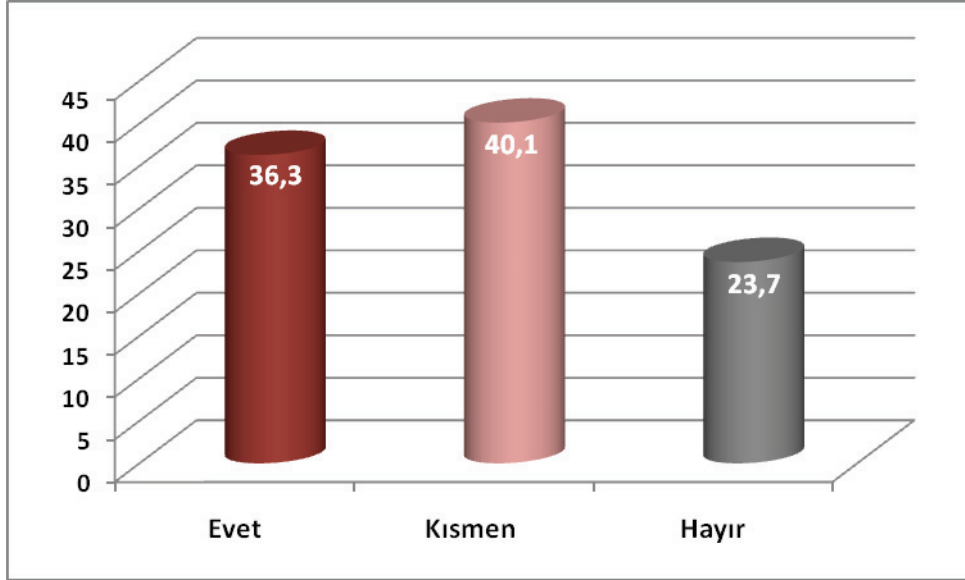

Şekil 4. Belediye Başkanının Tanınırlık Düzeyi

3.5. Belediye Başkanının Başarı Düzeyi

Görüşülenlerin %36,3'ü belediye başkanını başarılı bulurken, %40,1'i onu kısmen başarılı bulmaktadır. %23,7'lik bir kesim ise belediye başkanının başarısız olduğunu ifade etmektedir.

Kısmen başarılı bulanlar onun kimi icraatını beğenip kimisini de beğenmeyenlerden oluşmaktadır.

Şekil 5. Belediye Başkanının Başarı Düzeyi

Görüşülenler arasında erkekler kadınlara göre belediye başkanını daha başarılı bulmaktadırlar. Bu sonuç, 2009 yılında yapılan araştırma sonucuyla da paraleldir. Söz konusu araştırmada Yusuf Ziya Günaydın'ın seçmen desteğinin ağırlıklı olarak erkeklerden oluştuğu saptanmıştır. Araştırmanın verilerine göre Günaydın'ın seçmen kitlesi %71,5 oranında erkeklerden, %28,5 oranında da kadınlardan oluşmaktadır.¹⁷ Bu araştırmada da söz konusu görünüme benzer şekilde belediye başkanını başarılı bulan erkek görüşülenler (%41,8 oranında), başarılı bulmayanların (%22,7 oranında) yaklaşık iki katı büyüklüğe sahiptir. Buna karşın kadın görüşülenlerde tablo farklılaşmaktadır. Kadın görüşülenler arasında en büyük kitleyi belediye başkanını kısmen başarılı bulanlar (%47,9) oluştururken belediye başkanını başarılı bulanlar (%26,7) ile başarılı bulmayanların oranı (%25,3) birbirine çok yakındır.

Belediye başkanının başarılı bulunup

¹⁷ Hüseyin Gül vd., "İsparta'da Seçmen Yönelimleri Araştırma Raporu", Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, *İsparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları*, Politika Tasarım Grubu Yayını, İsparta 2010, s.63.

bulunmadığına meslek değişkenine göre bakıldığında ise, emeklilerin (%44,2 oranında) belediye başkanını diğer kesimlere göre daha başarılı bulmasına karşın, belediye başkanını en az başarılı bulan kesimin ise, öğrencilerden (%20 oranında) oluştuğu görülmektedir.

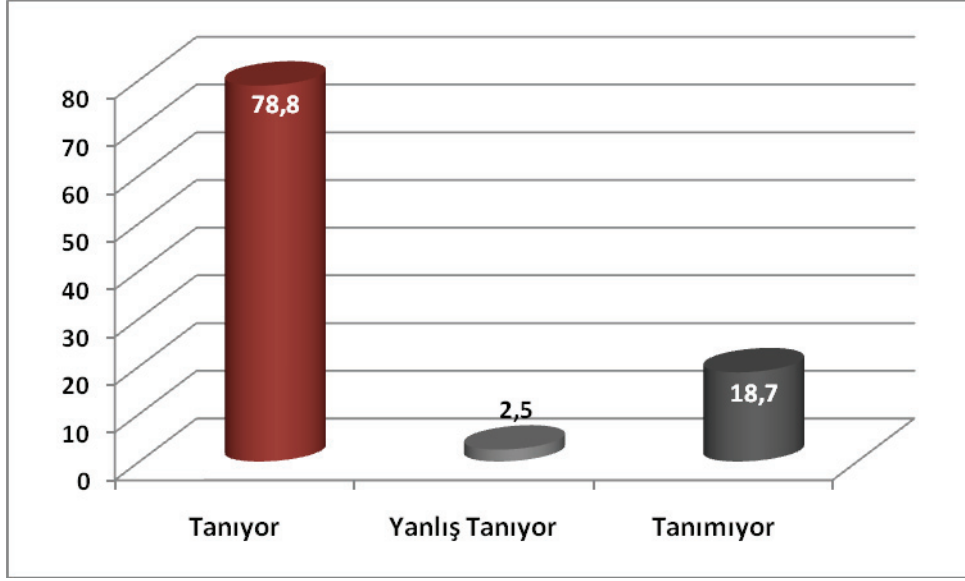
3.6. İsparta Valisi'nin Tanınma Düzeyi

İsparta Valisi'nin tanınma oranı %78,8'dir. Bu oran 2010 araştırmasına göre valinin tanınırlığının arttığını göstermektedir. 2010 araştırmasında valinin tanınma oranı %59,1 olarak saptanmıştır.

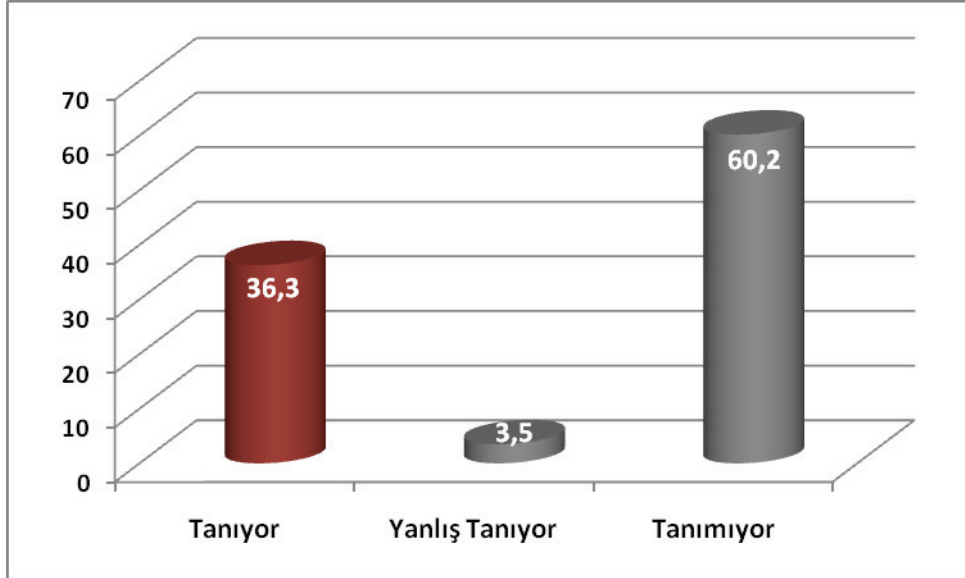
3.7. İl Genel Meclisi Başkanının Tanınma Düzeyi

İsparta'da İl Genel Meclisi Başkanının tanınma düzeyi %36,3 olarak saptanmıştır. Buna karşın görüşülenlerin %60,2'si il genel meclisi başkanını tanımadığını ifade ederken, %3,5'in de yanlış tanıdığı görülmüştür. Bununla birlikte 2010 araştırmasına göre il genel meclisi başkanının tanınma oranı artmış %23,5'ten %36,3'e yükselmiştir.

İl genel meclisi başkanının tanınırlık oranının diğer yerel yöneticilerden daha düşük

Şekil 6. Isparta Valisinin Tanınma Düzeyi

Şekil 7. İl Genel Meclisi Başkanının Tanınma Düzeyi

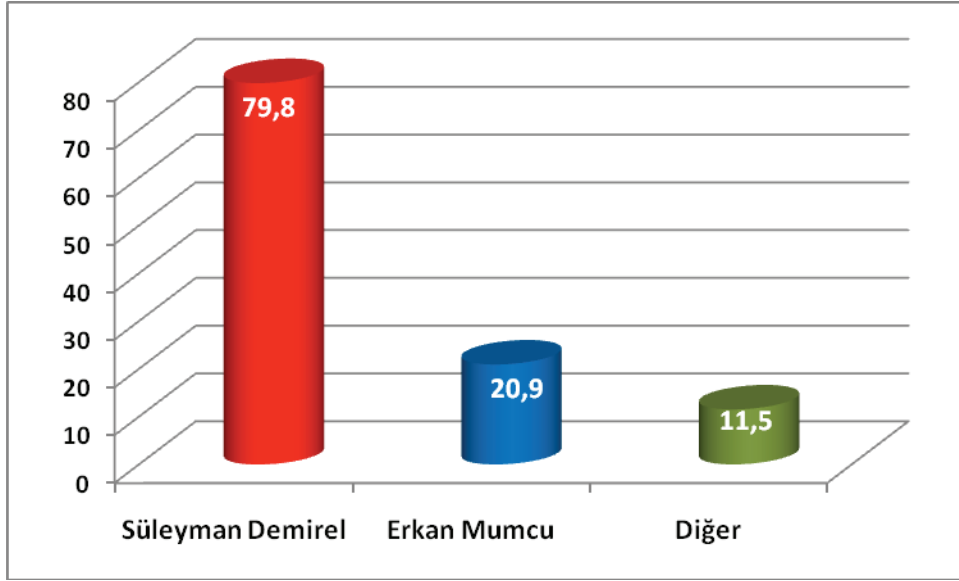
düzeyde olmasının başlıca nedenleri arasında il genel meclisi başkanlığının diğerlerine göre yeni kurulan bir yönetsel pozisyon olması ve il genel meclisi seçimlerinde siyasal partilerin ağırlıklı olmasına karşın aday profilinin geride kalması sayılabilir.

3.8. Isparta'daki En Ünlü Ispartalı Siyaset Adamı

Isparta'daki en ünlü siyaset adamı olarak Süleyman Demirel ağırlıklı bir oranda birinci sırada yer almaktadır. Dahası Demirel yanıtını verenlerin oranı 2010 araştırmasına göre artmış görünmektedir. 2010'da %53,8

oranında olan Demirel yanıtı, bu araştırmada %79,8'e yükselmiş görünmektedir. Buna ek olarak 2010'da %21,8 olan Erkan Mumcu yanıtı, yerini ve oranını korumakta ve %20,9 ile en ünlü siyaset adamı sıralamasında ikinci sırada bulunmaktadır. Her iki siyaset adamının da Isparta'yı lider olarak ve cumhurbaşkanı, başbakan ve bakan olarak iktidar makamlarında temsil etmiş olmalarının etkisi ve geriye dönük özleminin Isparta'da devam ettiği söylenebilir.¹⁸

¹⁸ Bkz. "Isparta Lider Özlemi Çekiyor", <http://www.ispartanews.com/haber/6450-ispata-lider-ozlemi-cekiyor.html>

Şekil 8. En Ünlü Siyaset Adanı

Süleyman Demirel ve Erkan Mumcu'nun ardından herhangi bir isim Ispartalı ünlü siyaset adamı olarak baskın bir görünüm elde edememiştir. Bu 2010 araştırmasından ayrılan önemli bir sonucu oluşturmaktadır. Yerel seçimlerin hemen ardından yürütülen 2010 araştırmasında Demirel ve Mumcu'nun ardından Isparta Belediye Başkanlığı seçimlerinde yarışıp birinci ve ikinci olan Yusuf Ziya Günaydın ve Hasan Balaman Ispartalı en tanınmış siyasetçiler olmuşlardır. Ancak 2009 yerel seçimlerinin atmosferinin oldukça geride kaldığı bu araştırmada söz konusu isimler bu etkinliklerini kaybetmiş görünmektedirler.

Bu araştırmada %11,5 oranında olan ve diğer başlığı altında toplanan isimler arasında sırasıyla Sadettin Bilgiç, Tekin Bayram, Şevket Demirel, Ertekin Durutürk, Aykon Doğan ve Mehmet Aybatılı gelmektedir. Bunlardan Sadettin Bilgiç, Ispartalı önemli bir siyaset adamıdır. 1964 tarihindeki Adalet Partisi kongresinde bir diğer Ispartalı genel başkan adayı olan Süleyman Demirel ile yarışmıştır. Uzun yıllar Adalet Partisi, Demokratik Parti ve Doğru Yol Partisi'nde faaliyette bulunmuş; milletvekilliği ve bakanlık görevleri üstlenmiştir. 21 Nisan 2012 tarihinde vefat eden Bilgiç, Isparta kamuoyunun yakın zamanda tekrar anımsadığı bir isimdir.¹⁹

¹⁹ 1961 seçimlerinde Isparta Milletvekili seçilen Bilgiç, 1962 tarihli AP 1. Büyük Kongresinde seçim işleri başkanlığı görevine getirilmiştir. Aynı kongrede henüz milletvekili olmayan Süleyman

Şevket Demirel de, Isparta yerel siyasetinde önde gelen bir isim olmuştur. Kendisi hem bizzat yürüttüğü Isparta Belediye Meclisi üyeliği, Isparta Sanayi ve Ticaret Odası üye ve başkanlığı ve Adalet Partisi il başkanlığı gibi aktif görevlerle hem de yerel siyasette desteklediği veya işaret ettiği isimlerle etkili olmuş ve cemiyet hayatında da tanınmış bir isimdir.²⁰

Bunların ardından 1989 yılında seçilip 2004'e kadar Yalvaç Belediye Başkanı olan ve 2009'da belediye başkanlığını tekrar kazanan Tekin Bayram özellikle son dönemde ulusal basında da yer bulmasının etkisiyle Ispartalı ünlü siyaset adamları arasında yer almış görünmektedir.²¹ DYP'li eski siyaset adamı Ertekin Durutürk, eski

Demirel ise, teşkilat başkanı olmuştur. Partinin 1964'te yapılan 2. Büyük Kongresinde ise, Ispartalı olan iki isim karşı karşıya gelmiş ve Demirel, AP Genel Başkanı olarak seçilmiştir. Bu tarihten sonra Demirel ile Bilgiç arasındaki ilişki gelgitli bir gidişat izlemiştir. Söz konusu dönem ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Dr. Sadettin Bilgiç, *Hatıralarım*, Akasya Kitap, Üçüncü Baskı, Ankara 2007.

²⁰ Bkz. Şevket Demirel, *Hizmette Isparta'yı Seçtim*, (Yayınevi Belirtilmemiş), İstanbul 2012.

²¹ Tekin Bayram en son Yalvaç'a bağlı bir köyde meydana gelen "namus cinayeti" ardından yaptığı açıklamayla ulusal basında yer etmiştir, Bayram, bunun ardından pek çok tv programına bağlanmış ve ulusal basında röportaj vermiştir. Bkz. <http://gundem.milliyet.com.tr/-biz-ona-hapiste-iyi-bakariz-gafi-/gundem/gundemdetay/12.09.2012/1594860/default.html>

bakan Aykon Doğan ve Isparta eski belediye başkanı Mehmet Aybatılı rastlanan diğer isimlerdir.

3.9. Isparta'da Milletvekili veya Belediye Başkanı Olarak Görülmek İstenen İsimler

Açık uçlu olarak yöneltilen *mevcut milletvekilleri dışında milletvekili olarak görmek istediğiniz bir isim var mı*, sorusuna alınan yanıtlar çerçevesinde kentte tanınan isimler hakkında bilgi sahibi olmak mümkün hale gelmektedir. Somut olarak belirtilen isimlerin yanında talep edilen bazı nitelikler de bulunmaktadır. Bunlar arasında önde gelenleri adayların Ispartalı yani hemşeri olmaları ve akademik camiadan olmalarıdır. Milletvekili olarak görülmek istenen isimler arasında önde gelenleri; Hasan İbicioğlu, Mevlüt Çoşkuner, Memduh Oğuz, Yusuf Ziya Günaydın, İrfan Bakır, Hasan Balaman, Mehmet Aybatılı ve Bahattin Şenol'dur.

Prof. Dr. Hasan İbicioğlu, halihazırda Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü'dür. Memduh Oğuz ise halihazırda Isparta Valisi'dir. 12 Haziran 2011 seçimlerinde hem Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü olan Prof. Dr. Metin Lütfi Baydar hem de Isparta Valisi olan Ali Haydar Öner, milletvekilliği için aday olmuş ve seçimlerden başarılı bir şekilde çıkarak milletvekili seçilmişlerdir. Bu durum Isparta'da kamuoyu tarafından yakından izlenmiş ve kamuoyunda bugün de bu yönde bir beklenti oluşmuştur.

Bunlar dışındaki isimler, daha önce belediye başkanlığı yapmış ya da milletvekili aday olmuş kişiler olmaları bakımından dikkate değerdir. Yusuf Ziya Günaydın, Hasan Balaman ve Mehmet Aybatılı Isparta Belediye Başkanlığı yapmış ve tanınan isimlerdir. Son olarak Bahattin Şenol ise, Isparta'da bir özel sektör yatırımı olan İYAŞ Alışveriş Merkezlerinin kurucu ve yöneticisi olarak tanınırlığa sahiptir.

Yine açık uçlu olarak yöneltilen *mevcut belediye başkanı dışında belediye başkanı olarak görmek istediğiniz bir isim var mı*, sorusuna alınan yanıtlar da kentte tanınan isimler hakkında bilgi verici niteliktedir. Yine somut olarak belirtilen isimlerin yanında talep edilen bazı nitelikler de bulunmaktadır. Bunlar arasında önde gelenleri adayların Ispartalı yani hemşeri olması, iktidar partisinin aday olması, çalışkan,

genç ve dinamik olması gibi niteliklerdir. Belediye başkanı olarak görülmek istenen isimler arasında eski başkanlar Hasan Balaman, Mehmet Aybatılı ve Altan Raşit Civan'ın yanında Şükrü Başdeğirmen, Memduh Oğuz ve Cevat Gencay gelmektedir.

Şükrü Başdeğirmen, Isparta Ticaret ve Sanayi Odası Başkanvekilliği görevini de yürüten bir işadamı olarak Isparta'da tanınan bir isimdir. Cevat Gencay, *Milli Görüş* geleneği içinde siyaset yapan bir isim olarak daha önce milletvekili ve belediye başkanı adayı olmuş bilinen bir isimdir. Son olarak halihazırdaki Isparta Valisi Memduh Oğuz'un da Isparta Belediye Başkanlığı'na aday olacağı Isparta yerel siyasetinde konuşulan konulardan biri olarak²² yankı bulmuş görünmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Isparta'da siyaset adamları ve yöneticilerin tanınırlık araştırması, Türkiye'de yerel siyasetin dinamiklerine dair önemli ipuçları içermektedir. Öncelikle Isparta'da en fazla tanınan yöneticinin Isparta Belediye başkanı olması, belediyenin, diğer yerel ve mülki yönetim organlarına göre, daha fazla ön planda olduğunu gösterirken diğer yandan da, belediyenin belediye başkanının şahsında somutlaştığı görülmektedir. Belediye başkanının ardında yerelde il valisi, tanınırlık olarak en yüksek orana sahip yöneticidir ki, Türk yönetsel sisteminde valinin tarihsel konumunun ve günümüzde valinin temsil görevinin, bu görünümü desteklediği düşünülebilir. Yine il genel meclisi başkanının tanınma düzeyinin diğer yerel yöneticilere göre düşük kalması da, yeni oluşturulan bir yönetsel makam olmasından, il genel meclisi seçimlerinde siyasal partiye oy verilmesinin geçerliliğini korumasından ve il özel idaresinin daha çok belediye sınırları dışında icra faaliyetlerine yoğunlaşmasından dolayı olduğu söylenebilir.

İktidar partisinin milletvekilleri daha icracı ve sorumlu görüldüklerinden başarı düzeyi olarak muhalif partilerin milletvekillerine göre daha ileride görünmektedirler. Buna karşın Isparta'da, muhalefet partilerinden birinin milletvekili seçilen ancak ilin bir önceki

²² Bkz. <http://www.haber32.com.tr/haber/oguz-belediye-baskani-olabilir-mi-haberi-62778h.html>

valisi olan Öner, Isparta Valiliği görevini iki yıl süreyle yürütmüş olmasının avantajıyla tanınırlık bakımından diğer milletvekillerinin önünde yer almıştır.

Son dönemde giderek ön plana çıkmasına ve tanınırlık oranına önemli bir katkı yapmasına rağmen²³ sosyal medyanın, araştırma konusu olan siyaset adamları ve yöneticilerin tanınmasında hem 2010'daki hem de 2012'deki uygulama sonuçlarında belirli bir etkisi saptanamamıştır. Bu durum bir yandan özellikle sosyal medyanın, genç seçmenler tarafından kullanılmasına karşın; tanınırlığı araştırılanların ise, sosyal medyayı etkin şekilde kullanmamasına bağlanabilir.²⁴ Buna karşın ulusal ve yerel basının siyasetçilerin ve yöneticilerin tanınmasında ağırlıklı bir etkisi bulunduğu gözlemlenmiştir.

Isparta'daki ünlü siyaset adamı olarak Süleyman Demirel, baskın görünümüne sahiptir. Ispartalı, Demirel'in başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı yaptığı yılları halen anmaktadır. Demirel'in ardından kendisinde benzer bir umudu yeşertmeye çalıştığı Erkan Mumcu da bir diğer ünlü siyaset adamı figürüdür. Belirgin görünümüne sahip olan başka bir siyasetçinin bulunmaması, Isparta'da bu lider siyasetçilere duyulan talebin canlılığını göstermektedir.

Isparta'da milletvekili veya belediye başkanı olarak görülmek istenen isimler konusunda ise, genel olarak her biri kentte yerleşmiş bir kurumun başında bulunan ve kentte tanınırlık düzeyi yüksek olan kişiler öne çıkmaktadır.

Son sözde milletvekillerinin tanınırlığının aday oldukları partinin il düzeyindeki başarısında bir tür tamamlayan etkisi ortaya çıkardığı ve yöneticiler için de halka yakın ve halkla birlikte bir yönetim sürecini gerçekleştirmeyi kolaylaştıracağı söylenmelidir.

²³ Bkz. Petterson ve Karlström.

²⁴ Örneğin, Isparta Milletvekillerinden Ali Haydar Öner'in, sosyal paylaşım sitesi facebookta en fazla arkadaş ve beğeniye sahip olan milletvekili olmasıyla Öner'i başarılı bulan kesim arasında öğrencilerin daha belirgin olması bu kapsamda düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- "Isparta Lider Özlemi Çekiyor", <http://www.ispartanews.com/haber/6450-ispata-lider-ozlemi-cekiyor.html> E.T. 12.10.2012.
- Akdeniz Üniversitesi Stratejik Planı 2009 – 2012, <http://www.akdeniz.edu.tr/2009.pdf>
- Bilgiç, S., (2007), **Hatıralarım**, Akasya Kitap, Üçüncü Baskı, Ankara.
- Demirel, Ş., (2012), **Hizmette Isparta'yı Seçtim**, (Yayınevi Belirtilmemiş), İstanbul.
- Dincer, M. K., (1998), **İş Yaşamında ve Özel Yaşamda Kişisel İmaj**, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Gül, H. vd. (2010), **"Isparta'da Seçmen Yönelimleri Araştırma Raporu"**, Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, *Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları*, Politika Tasarım Grubu Yayını, Isparta, ss.57-69.
- Andy-ar Sosyal Araştırmalar Merkezi, *Yerel Yönetimler Performans Araştırması Nisan 2012*, <http://andy-ar.com/wp-content/uploads/2012/05/YEREL-Y%C3%96NET%C4%B0M-PERFORMANS-N%C4%B0SAN-2012.pdf> E.T. 15.10.2012.
- Andy-ar Sosyal Araştırmalar Merkezi, *Türkiye Siyasi Gündem Araştırması Ağustos 2012*, <http://andy-ar.com/wp-content/uploads/2012/08/T%C3%BCrkiye-siyasi-g%C3%BCndem-agustos2012.pdf> E.T. 15.10.2012.
- <http://gundem.milliyet.com.tr/-biz-ona-hapiste-iyi-bakariz-gafi-/gundem/gundemdetay/12.09.2012/1594860/default.html> E.T. 18.10.2012.
- <http://www.haber32.com.tr/haber/oguz-belediye-baskani-olabilir-mi-haberi-62778h.html> E.T. 18.10.2012.
- İzmir İl Özel İdaresi Faaliyet Raporu, 2010, http://www.izmirozelidare.gov.tr/dsy/uftp/raporlar/2010_FR.pdf E.T. 09.10.2012.
- Konsensus Araştırma ve Danışmanlık, *Belediye Başkanlarının Tanınırlığı*, <http://www.konsensus.com.tr/news/418/belediye-baskanlarinin-taninirligi.html> E.T. 12.10.2012.
- <http://www.reputationmanagementfor.com/reputation-management-essentials/what-is-reputation.html> E.T. 09.10.2012.
- Kiriş, H. M., (2010), **"Isparta'nın Kısa Dönem Lider Adayı Erkan Mumcu"**, Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, *Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları*, Politika Tasarım Grubu Yayını, Isparta, ss.27-36.
- Kiriş, H. M., H. Özdamar, (2008), "Post-Demirel Dönemde Isparta Özeli Üzerine Bir Değerlendirme", *Siyasi İlimler Türk Derneği VI. Lisansüstü Konferansı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1Kasım.
- Milletvekilleri TBMM Performans Raporu*, TBMM İzleme Grubu, DP Yayını, <http://www.dp.org.tr/TR/dosya/1-403/h/milletvekilleri-tbmm-performans-raporu.pdf> E.T. 10.10.2012
- Peker, A, (2010), **"Isparta'da Halkın Yönetici ve Siyasetçileri Tanıma Düzeyi Araştırması"**, Edt. Hakan Mehmet Kiriş ve Nilüfer Negiz, *Isparta Siyaset ve Yönetim Araştırmaları*, Politika Tasarım Grubu Yayını, Isparta, ss.261-270.
- David Petterson, Petter Karlström, (2011), "Reputation as a Product: Politicians in Social Media", *The second International Conference on Reputation*, ICORE.
- Sampson, E., (1995), **İmaj Faktörü**, (Çev. Hakan İlgün), Rota Yayıncılık, İstanbul.